

Pohjois-Pohjanmaan hyvinvointialueen sosiaalihuoltolain mukaisen pitkäaikaisen ympärivuorokautisen palveluasumisen myöntämisen perusteet 1.1.2024 alkaen

Sisällys

1 Johdanto.....	3
2 Pitkäaikaisen ympärivuorokautisen palveluasumisen sisältö.....	3
2.1 Pitkäaikaisen ympärivuorokautisen palveluasumisen hakeminen ja palvelutarpeen arviointi	4
2.2 Pitkäaikaisen ympärivuorokautisen palveluasumisen myöntämisen perusteet.....	4
3 Asiakasmaksut	6

1 Johdanto

Sosiaalihuoltolain (1301/2014) mukaan asumispalveluja ovat tilapäinen asuminen, tuettu asuminen, yhteisöllinen asuminen ja ympärivuorokautinen palveluasuminen.

Sosiaalihuoltolain 21 c §:n (26.8.2022/790) mukaisella ympärivuorokautisella palveluasumisella tarkoitetaan asumista yhteisöllistä toimintaa tarjoavassa esteettömässä ja turvallisessa hoivakodissa, palvelukodissa tai vastaavassa asumisyksikössä, jossa asiakkaalla on hänen tarpeitaan vastaava asunto ja jossa hän saa yksikön henkilöstöltä viipymättä ja vuorokauden ajasta riippumatta hoitoa ja huolenpitoa myös äkilliseen tarpeeseensa.

Ympärivuorokautinen palveluasuminen sisältää asiakkaan yksilöllisen tarpeen mukaisen vuorokaudenajasta riippumattoman hoidon ja huolenpidon, toimintakykyä ylläpitävän ja edistävän toiminnan, ateriat, vaatehuollon, siivouksen sekä osallisuutta ja sosiaalista kanssakäymistä edistävän toiminnan. Ympärivuorokautista palveluasumista on toteutettava niin, että asiakkaan yksityisyyttä kunnioitetaan ja hänen osallisuuttaan tuetaan. Lisäksi on huolehdittava, että asiakkaalla on mahdollisuus saada tarvitsemansa lääkinällinen kuntoutus ja muut terveydenhuollon palvelut.

Ympärivuorokautista palveluasumista järjestetään asiakkaalle, joka tarvitsee päivittäin vuorokaudenajasta riippumatta jatkuvaa hoitoa ja huolenpitoa tai vaativaa ammatillista hoitoa, joiden järjestäminen kotihoitona, omaishoitona, perhehoitona tai muulla tavalla ei ole mahdollista tai asiakkaan edun mukaista.

Ympärivuorokautista palveluasumista järjestetään asiakkaan tarpeen mukaan pitkäaikaisesti tai lyhytaikaisesti. Lyhytaikainen ympärivuorokautinen palveluasuminen voi olla tilapäistä tai säännöllisesti toistuvaa.

Lain ikääntyneen väestön toimintakyvyn tukemisesta ja iäkkäiden sosiaali- ja terveyspalveluista (980/2012) 14 §:n mukaan hyvinvointialueen on toteutettava iäkkään asiakkaan arvokasta elämää tukeva hoito ja huolenpito ensisijaisesti hänen kotiinsa annettavilla palveluilla ja muilla sosiaali- ja terveydenhuollon avopalveluilla. Palvelut on sovittava sisällöltään ja määrältään vastaamaan iäkkään asiakkaan kulloisiakin palveluntarpeita.

Pohjois-Pohjanmaan järjestämissuunnitelmaan on kirjattu tavoitteeksi, että vähennämme raskasta ympärivuorokautista palveluasumista ja samalla lisäämme palvelurakenteesta uupuvan yhteisöllisen asumisen määrää, joka osaltaan mahdollistaa myös kotihoidon säännöllisen peittävyuden laskemisen. Lisäksi lisäämme alueellisesti arviointi- ja kuntoutus- ja vuorohoitopaikkoja turvaamaan asiakkaan tarpeen mukaista hoitoa ja palvelua. Järjestämme saattohoitoa sairaala-, akuutti ja laitoshoidon lisäksi kotisairaalan turvin kotona, arviointi- ja kuntoutusyksiköissä sekä ympärivuorokautisessa palveluasumisessa.

2 Pitkäaikaisen ympärivuorokautisen palveluasumisen sisältö

Pitkäaikaista ympärivuorokautista palveluasumista järjestetään asiakkaille, jotka eivät enää selviydy kotonaan turvallisesti kotiin annettavien palveluiden ja tukitoimien turvin sekä hoidon ja huolenpidon tarve on runsasta ja ympärivuorokautista. Pitkäaikaisen ympärivuorokautisen palveluasumisen tarkoituksena on mahdollistaa asiakkaan asuminen ja eläminen elämänsä loppuun asti ylläpitämällä asiakkaiden päivittäistä toimintakykyä kuntouttavan työtteen ja monipuolisen kuntouttavan toiminnan avulla. Asiakas saa tarvitsemansa hoidon, huolenpidon, kuntoutuksen, tukipalvelut sekä mahdollisen palliatiivisen hoidon ja saattohoidon palvelun.

2.1 Pitkäaikaisen ympärivuorokautisen palveluasumisen hakeminen ja palvelutarpeen arviointi

Pitkäaikaista ympärivuorokautista palveluasumista haetaan hyvinvointialueelta. Hakemus voidaan tehdä kirjallisesti tai suullisesti.

Ikäihmisen kokonaistilannetta arvioidaan RAI-arviointivälineellä ja tarvittaessa täydennetään muilla mittareilla. Hoidon ja huolenpidon tarve selvitetään kaikissa tapauksissa yksilöllisesti. RAI - arvioinnilla selvitetään hoidettavan toiminnankykyä, terveydentilaa ja avun tarvetta eri osa-alueilla.

Palvelutarpeen arviointi tehdään sosiaalihuoltolain 36–37 §:n mukaisesti asiakkaan elämäntilanteen edellyttämässä laajuudessa yhteistyössä asiakkaan ja tarvittaessa hänen omaisensa ja läheisensä sekä muiden toimijoiden kanssa. Arviointia tehtäessä asiakkaalle selvitetään asiakkaan yleis- ja erityislainsäädäntöön perustuvat oikeudet ja velvollisuudet, sekä erilaiset vaihtoehdot palvelujen toteuttamisessa ja niiden vaikutukset samoin kuin muut seikat, joilla on merkitystä hänen asiassaan. Selvitys on annettava siten, että asiakas riittävästi ymmärtää sen sisällön ja merkityksen.

Palvelutarpeen arviointia tehtäessä on kunnioitettava asiakkaan itsemääräämisoikeutta ja otettava huomioon asiakkaan toiveet, mielipiteet ja yksilölliset tarpeet. Erityistä huomiota on kiinnitettävä erityistä tukea tarvitsevien henkilöiden itsemääräämisoikeuden kunnioittamiseen. Ikääntyneen väestön palvelutarpeen selvitystä tehtäessä on lisäksi noudatettava, mitä vanhuspalvelulaissa säädetään.

Palveluntarpeiden selvittämisestä vastaa iäkkään henkilön tarpeiden kannalta tarkoituksenmukainen sosiaalihuollon ammattihenkilöstä annetun lain (817/2015) 3 §:ssä tai terveydenhuollon ammattihenkilöstä annetun lain (559/1994) 2 §:ssä tarkoitettu ammattihenkilö, jolla on laaja-alaista asiantuntemusta. Palveluntarpeiden selvittämisestä vastaavan työntekijän on toimittava iäkkään henkilön tarpeita vastaavasti yhteistyössä muiden tämän lain 10 §:ssä tarkoitettujen asiantuntijoiden kanssa. (8.7.2022/604)

Palvelutarpeen arviointi sisältää

- yhteenvedon asiakkaan tilanteesta ja sosiaalipalvelujen ja tuen tarpeesta,
- sosiaali- tai terveydenhuollon ammattihenkilön johtopäätökset asiakkuuden edellytyksistä,
- asiakkaan mielipiteen ja näkemyksen palvelutarpeestaan.

2.2 Pitkäaikaisen ympärivuorokautisen palveluasumisen myöntämisen perusteet

Ikääntyneen väestön toimintakyvyn tukemisesta ja iäkkäiden sosiaali- ja terveyspalveluista annetun lain (980/2012) 15 §:n mukaan palveluntarpeiden selvittämisen yhteydessä on arvioitava iäkkään henkilön toimintakyky monipuolisesti ja luotettavia arviointivälineitä käyttäen. Toimintakykyä arvioitaessa on selvitettävä, miltä osin iäkäs henkilö pystyy suoriutumaan tavanomaisista elämän toiminnoista asuin- ja toimintaympäristössään, ja missä asioissa hän tarvitsee tukea ja apua.

Ikääntyneen väestön toimintakyvyn tukemisesta ja iäkkäiden sosiaali- ja terveyspalveluista annetun lain (980/2012) 15 § pykälä edellyttää, että ikääntyneen henkilön toimintakyvyn arvioinnissa on käytettävä RAI-arviointivälineistöä, jos hän lain 15§:n 1 momentissa tarkoitettuna ammattihenkilön alustavan arvion mukaan tarvitsee säännöllisesti annettavia sosiaalipalveluita hoitonsa ja huolenpitonsa turvaamiseksi.

Palvelutarpeen arvioinnin apuna käytetään RAI-toimintakykymittareita. Oheiset mittareiden arvot ovat ohjeellisia ja arvioinnissa huomioidaan yksilöllisesti asiakkaan kokonaistilanne. Arviointia tehdään kokonaisvaltaisesti testein, haastatteluin ja havainnoin yhteistyössä asiakkaan ja/tai hänen edustajansa kanssa.

Edellytyksenä pitkäaikaiseen ympärivuorokautiseen palveluasumiseen ohjautumiselle on, että asiakkaalla on ollut käytössään kaikki kotona asumista tukevat palvelut ja niiden vaikutus asiakkaan toimintakykyyn on arvioitu. Asiakkaan kotona asumisen tukemiseksi on pohdittu ja käytetty kaikki hoito-, kuntoutus- ja sosiaalityön keinot ja menetelmät, jotka ovat käytettävissä.

Pitkäaikaisen ympärivuorokautisen palveluasumisen myöntämisen ohjeelliset RAI-arvot. Asiakas voi kuulua palvelutarpeenarvion perusteella yhteen tai kaikkiin asiakasryhmiin:

Asiakasryhmä 1: Asiakas, jonka fyysinen toimintakyky on heikentynyt merkittävästi.

Asiakkaan toimintakyky on **heikentynyt merkittävästi** päivittäisissä arjen toiminnoissa. Hän tarvitsee ympärivuorokautisesti **runsaasti apua**:

- liikkumisessa ja/tai
- syömisessä

Lisäksi asiakkaalla on runsas avun tarve henkilökohtaiseen hygieniaan ja/tai WC:n käyttöön liittyvissä toiminnoissa.

Ohjeellinen RAI-arvion tulos ADL-H on vähintään 4 ja/tai

Asiakasryhmä 2: Asiakas, jonka kognitiivinen toimintakyky on heikentynyt vähintään kohtalaisesti. Lisäksi hänen fyysinen toimintakykynsä on heikentynyt ja hän tarvitsee runsaasti apua päivittäisissä arjen toiminnoissa.

Asiakkaalla on keskivaikea tai vaikea muistisairaus, jonka seurauksena päätöksentekokyky on vähintään kohtalaisesti heikentynyt ja asiakas tekee omaa turvallisuutta vaarantavia tai epäsuotuisia päätöksiä. Lisäksi asiakkaalla on haasteita joko lähimuistissa ja/tai ymmärretyksi tulemisessa. Lisäksi asiakkaan fyysinen toimintakyky on heikentynyt ja hän tarvitsee runsaasti apua päivittäisissä arjen toiminnoissa.

Ohjeellinen RAI-arvion tulos CPS on vähintään 3 ja ADL-H on vähintään 3 ja /tai

Asiakasryhmä 3: Asiakas, jonka kognitiivinen toimintakyky on heikentynyt vähintään lievästi ja hänellä on vaeltelua.

Asiakkaan kognitio on vähintään lievästi heikentynyt. Asiakkaan päätöksentekokyky on enintään kohtalaisesti heikentynyt ja asiakas tekee omaa turvallisuutta vaarantavia tai epäsuotuisia päätöksiä. Lisäksi asiakkaalla on haasteita joko lähimuistissa ja/tai ymmärretyksi tulemisessa ja hänellä on itselleen tai ympäristölle haitallista ja/tai turvallisuutta vaarantavaa vaeltelua.

Ohjeellinen RAI-arvion tulos CPS on vähintään 2 ja kysymys E3a (Vaeltelu) on 2 tai 3 ja/tai

Asiakasryhmä 4: Asiakas, jonka psykososiaalinen ja fyysinen toimintakyky ovat heikentyneet.

Asiakkaalla on psykiatrisen sairauden diagnoosi ja hän tarvitsee ympärivuorokautista hoitoa/valvontaa joko aggressiivisen käyttäytymisen vuoksi tai heikentyneen mielialansa vuoksi, mikä ilmenee siten, että asiakkaalla on ahdistusta, pelkoa ja turvattomuutta.

Lisäksi asiakkaan fyysinen toimintakyky on heikentynyt ja hän tarvitsee runsaasti apua päivittäisissä arjen toiminnoissa.

Ohjeellinen RAI-arvion tulos ADL-H on vähintään 3 ja ABS-mittari vähintään 3 ja/tai

Asiakasryhmä 5: Asiakas, jolla on pitkäaikaisesta sairaudesta ja/tai terveydentilan epävakaudesta johtuva jatkuvan hoidon ympärivuorokautinen tarve. Lisäksi hänen fyysinen toimintakykynsä on heikentynyt ja hän tarvitsee runsaasti apua päivittäisissä arjen toiminnoissa.

Asiakkaan terveydentilan vakaus on heikentynyt pitkäaikaisesti, mikä tarkoittaa päätöksentekokyvyn ja arkisuoriutumisen heikentymistä kolmen kuukauden sisällä tai henkilöllä on terveydentilan ongelmia (oksentelu, turvotus, kuivuminen ja/tai merkittävä painon lasku).

Lisäksi asiakkaan fyysinen toimintakyky on heikentynyt ja hän tarvitsee runsaasti apua päivittäisissä arjen toiminnoissa.

Ohjeellinen RAI-arvion tulos CHESS on vähintään 2 ja ADL-H on vähintään 3.

Pitkäaikaisen ympärivuorokautisen palveluasumisen myöntämisen perusteiden täytyttyä asiakkaalle tehdään myönteinen päätös ja osoitetaan ympärivuorokautisen palveluasumisen paikka lain säättämässä kolmessa kuukaudessa asian vireille tulosta. Palveluiden järjestämistavan päättää Pohjois-Pohjanmaan hyvinvointialue.

Kielteisestä päätöksestä tehdään oikaisuvaatimuskelpoinen päätös.

Pitkäaikaisen ympärivuorokautisen palveluasumisen asiakkaiden palveluntarvetta ja toimintakykyä arvioidaan säännöllisesti. Jos asiakkaan palveluntarve muuttuu ja pitkäaikaisen ympärivuorokautisen palveluasumisen myöntämisen perusteet eivät enää täyty, asiakkaan palvelut järjestetään asiakkaan palveluntarvetta vastaavilla muilla palveluilla.

3 Asiakasmaksut

Ympärivuorokautisen palveluasumisen tulosisännönnäisestä asiakasmaksusta säädetään laissa sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksusta (734/1992). Laissa on säädetty huomioon otettavat tulot, vähennykset ja vähimmäiskäyttövara. Jos ympärivuorokautinen palveluasuminen järjestetään palvelusetelillä, palvelusetelin omavastuu määräytyy laki sosiaali- ja terveydenhuollon palvelusetelistä (569/2009) perusteella. Lisäksi asiakasmaksupäätöksessä huomioidaan muut mahdolliset Pohjois-Pohjanmaan hyvinvointialueen voimassa olevat ohjeistukset asiakasmaksusta.

Asiakasmaksupäätös tehdään Pohjois-Pohjanmaan hyvinvointialueen asiakasmaksuyksikössä. Ympärivuorokautisen palveluasumisen asiakasmaksu ei kerrytä maksukattoa. Asiakasmaksuun on mahdollista hakea asiakasmaksun perimättä jättämistä ja alentamista sekä palvelusetelin arvon korottamista Pohjois-Pohjanmaan hyvinvointialueen hyväksymän soveltamisohjeen mukaisesti.